

بهبود ارتباط فضایی بیرون-درون در مدرسه ابتدایی جهت ایجاد محیط خلاقیت محور

پردیس زنجانچی^{۱*}، مهرداد جواهریان^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشکده معماری و هنر، دانشگاه گیلان، گیلان، ایران

Email: pardis_zanjanchi@webmail.guilan.ac.ir

۲- استادیار گروه آموزشی معماری، دانشکده معماری و هنر، دانشگاه گیلان، گیلان، ایران

Email: m2_javaherian@yahoo.com

چکیده

ارتباط با طبیعت در دوره کودکی و تاثیر آن بر ذهن و روان کودکان به عنوان عاملی مؤثر در جهت شکل گیری شخصیت کودک برای رشد و پرورش خلاقیت شناخته شده است. از این رو پرداختن به محیط مدرسه به عنوان فضای آموزشی-پرورشی بنیادین در این راستا توجه بسیاری از محققین را جلب کرده است. متأسفانه در مدارس امروز کشور به دلیل کمبود سرانه فضای باز معمولاً این فضاها جهت پرورش خلاقیت دانش‌آموزان ناکارآمد بوده و بخش اعظم فضاهای آموزشی را کلاس‌های درس و فضاهای بسته تشکیل می‌دهند و فضای بیرونی نقش آموزشی-پرورشی ایفا نمی‌کند. لذا این پژوهش به دنبال این است که با وجود مسأله کمبود ارتباط با فضای طبیعی در فضاهای آموزشی، به بررسی تاثیر "ارتباط فضایی درون-بیرون" در مدرسه ابتدایی برای ایجاد محیطی خلاقیت محور بپردازد. روش تحقیق این پژوهش از نوع کیفی-توصیفی تحلیلی بوده و در این راستا مبانی نظری تحقیق بر اساس مطالعات کتابخانه‌ای صورت گرفته است. در ابتدا جهت یافتن مولفه‌های محیطی خلاقیت محور، عوامل مؤثر از دیدگاه صاحب‌نظران بررسی شد و با جمع‌آوری اطلاعات، هفت آیتم "تنوع، انعطاف‌پذیری، جذابیت، پیچیدگی، خوانایی، وسعت دید و امنیت" به عنوان مهمترین ویژگی‌های کیفی محیط خلاقانه شناخته شدند. سپس با تعریف "ارتباط فضایی بیرون-درون" در فضای آموزشی به عنوان عاملی برای دسترسی و اتصال به فضای باز مشخصه‌های آن شامل "ارتباط فیزیکی" و "بصری" بین محیط درونی و بیرونی معرفی گشت. در این راستا عناصر کالبدی مؤثر در ارتقا ارتباط بصری شامل پنجره (نور روز) و چشم انداز و عوامل مؤثر در افزایش دسترسی فیزیکی شامل درب و فضای انتقالی شناسایی شدند. در گام بعدی پرسش‌نامه‌ای کیفی شامل راهکارهای مناسب در جهت ایجاد محیط خلاقانه با توجه به ویژگی‌های کیفی مذکور تدوین گردیده که توسط ۵ متخصص تکمیل شد و در این راستا راهبردهای نهایی اصلاح و ارائه گردید که از مهمترین آنها می‌توان به تعدد و تنوع بازشوها (پنجره سقفی-کفی و...) و چشم‌اندازها و به کارگیری عناصر طبیعی در درون و بیرون برای ایجاد ارتباط بصری و تعدد و تنوع درب‌ها (درب‌های سرتاسری یا جمع شونده، دیوارهای جابه‌جا شونده)، وجود مفصل بین فضاها، وجود فضاهای باز در میان فضاهای بسته (آتریوم، پاسیو و...) و ایجاد فضا با قابلیت استفاده در تمام فصول (استفاده از سقف‌های متحرک) برای ارتقا دسترسی فیزیکی به فضای باز اشاره کرد.

واژه‌های کلیدی: خلاقیت، ارتباط بیرون-درون، ارتباط بصری، ارتباط فیزیکی، مدرسه ابتدایی